

کلید درهای بسته تولید و صادرات همچنان در دست "ارز" است

موضوع نرخ ارز که همیشه یکی از چالش‌های اقتصاد و سیاست‌های پولی و مالی کشور بوده، این روزها با ارائه لایحه بودجه ۱۴۰۴ از سوی دولت به مجلس شورای اسلامی، در میان اهالی اقتصاد و به خصوص اقتصاددانان بهارستان نشین، محل مناقشه شده است. حسین صمصامی در زمره اولین نفراتی بود که با نگارش نامه‌ای خطاب به قالیباف، رئیس مجلس، نسبت به نرخ ارز در بودجه و اثرات تورمی افسارگسیخته آن هشدار داد. نرخ ارز اگرچه بر صنایع گوناگون کشور اثرگذار است، اما اثرات آن بر صنایع کوچک و متوسط و حتی SMEها به عنوان ارکان موثر، اما مغفول مانده بر اقتصاد کشور بیشتر مشهود خواهد بود. به بیانی ساده‌تر، تغییرات نرخ ارز می‌تواند تأثیر قابل توجهی بر فرآیند صادرات و واردات کسب و کارهای کوچک و متوسط داشته باشد. این نرخ می‌تواند صادرات و واردات را تشویق یا محدود کند. رابطه‌ای دوسویه که می‌تواند چرخ‌های زنگ‌زده اقتصاد را به حرکت درآورد یا همین چرخ‌دنده‌های باقیمانده را نیز از کار بیندازد.

هشدار نسبت به تجربه تراز منفی تجارت در سال گذشته

اظهارنظرهای متفاوت و گاه متناقض مجلسی‌ها هم محل اعتناست

محسن زنگنه، نایب رئیس کمیسیون تلفیق بودجه لایحه ۱۴۰۴ در این باره اظهار کرد: «سال گذشته ۱۷ میلیارد دلار کسری تراز تجاری داشتیم و در واقع اختلاف معنادار نرخ ارز نیمایی و بازار آزاد از دلایل اصلی شکل‌گیری تراز تجاری منفی در سال گذشته بوده است. این‌ها یعنی سیستم ارزی ما اشکالات اساسی دارد. متأسفانه دولت قبل در فهم این مشکل، مقاومت داشت و رئیس بانک مرکزی نه تنها به تراز منفی معتقد نبود، بلکه از تراز ۵ میلیاردی مثبت هم خبر می‌داد!»

نفی مشکلات، یکی از راهکارهای باطل و دمدستی برای تمام مدیرانی است که از حل مسئله عاجزند و به جای آن صورت مسئله را پاک می‌کنند.

با این همه بسیاری معتقدند برای پایان دادن به این وضعیت، راهکار حذف چندنرخ‌ها و تک‌نرخ کردن ارز در کشور است. این راهکار اگرچه مورد وفاق بسیاری از کارشناسان اقتصاد است، اما برای عملی کردن آن، موانعی هم وجود دارد مگر اینکه دولت، جسارت انجام یک بار برای همیشه را داشته باشد.

بر این اساس، مرور اظهارات عباس آرگون، عضو هیات رئیسه اتاق بازرگانی تهران در این باره خالی از لطف نیست. او گفته بود: اختلاف معنادار نرخ ارز نیمایی و بازار آزاد از دلایل اصلی شکل‌گیری تراز تجاری منفی در سال گذشته بوده است و نزدیک شدن این دو نرخ، آثار مثبت برای تولید و صادرات کشور به دنبال دارد. از منظر سیاست‌های کلان ارزی و اقتصادی، نزدیک شدن دو نرخ نیمایی و بازار آزاد، یک واقعیت است که باید محقق شود. در حقیقت، نزدیک شدن این دو نرخ به این معناست که نرخ ارز نیمایی به نرخ ارز آزاد نزدیک شود یا اینکه نرخ بازار آزاد کاهش یابد و به نرخ نیمایی برسد.

تک‌نرخی شدن ارز، رویایی محال، ولی دستیافتنی

محمود بهمنی، مدیرکل سابق بانک مرکزی معتقد بود تک‌نرخی کردن ارز، رویایی چند دهه اخیر مدیران اقتصادی کشور است، اما اکنون وقت مناسبی برای انجام این کار نیست. وی می‌گفت: «این موضوع همیشه از آرزوهای بانک مرکزی بوده تا نرخ ارزهای خارجی به یک قیمت واحد برسد، اما در حال حاضر شرایط برای انجام چنین کار وجود ندارد و در صورت اقدام دولت به این امر، آسیب‌های زیادی به مردم وارد می‌شود.» بهمنی افزود: «این اقدام در واقع به مثابه یک شوک اقتصادی است که جامعه تحمل آن را ندارد و باعث ایجاد تورمی بزرگ‌تر از آنچه هست، می‌شود. در واقع فقط با حرکت بطئی و تدریجی باید در یک بازه زمانی ارز را تک‌نرخ کنیم و تا آن زمان وزارت صمت و سازمان‌های دیگر باید ارز ارزان ۴۱ یا ۲۸ هزار تومانی را بدهند و در عین حال نظارت هم داشته باشند در غیر این صورت هر کالایی که وارد کشور شود، در ۶۲ هزار تومان ضرب می‌شود به دست مردم می‌رسد. رانت حاصل از این عدد هم به جیب عده‌ای خاص می‌رود.»

از تجربه دولت سازندگی می‌توان درس گرفت

از سوی دیگر برخی همچون محمد باقری بنابی، عضو کمیسیون اقتصادی مجلس شورای اسلامی بلا تکلیفی نرخ ارز در کشور را برای جاناقتصاد خواند و در ادامه به نوعی با اظهارات بهمنی موافق بود. وی اظهار کرد: «اگر من جای رئیس جمهور بودم حتماً برای تک‌نرخ کردن ارز اقدام می‌کردم، اما اکنون با وجود باور دوستان در هیئت دولت به این موضوع، هنوز هم نمی‌توانند وارد فضای تک‌نرخ بشوند، زیرا معتقدند ما این میزان ارز در اختیار نداریم به همه بدهیم. بنابراین باید برای برخی کالاهای

اساسی کشور همچون دارو، نهاده‌ها، گندم و ... ارز ۲۸ هزار و ۵۰۰ تومانی تأمین باشد و بقیه معاملات در بازار مبادله‌ای صورت پذیرد.» این همه در حالی است که دولت در لایحه بودجه ارز ۲۸ هزار و ۵۰۰ تومانی را حذف و عدد ۳۷ هزار تومانی را برای ارز در نظر گرفته و نرخ ۵۵ هزار تومانی را نیز برای تسعیر ارز حاصل از صادرات نفت، میعانات و فرآورده‌ها پیشنهاد داده است. باقری بنابی در ادامه اظهارات خود به سابقه اجرای این امر (تک‌نرخی شدن نرخ ارز) در دولت سازندگی اشاره کرد و گفت: «آن زمان هم ما تحریم بودیم، ولی این اتفاق افتاد لذا نمی‌توان تک‌نرخ کردن ارز که عامل فساد و رانت‌های بزرگ است را به دلیل کمبود و تحریم، عقب انداخت.» وی در بخش دیگری از اظهارات خود به تناقضات موجود در سیستم بانک مرکزی در بازگشت ارز به کشور نیز اشاره کرد و گفت: «سیاست‌های اشتباه دولت باعث شد کارت‌های بازرگانی استیجاری رو به فرونی بگذارد. از سوی دیگر، صادرکننده باید با ارز آزاد مواد اولیه تأمین کند اما ارز حاصل از صادرات خود را در سامانه نیما به دولت بفروشد. این تناقضات باعث اختلال در وضعیت صادرات کشور شده است.»

عقب‌نشینی مجلس، کشور را دچار بلا می‌کند

بهروز محبی نجم‌آبادی، عضو کمیسیون برنامه و بودجه مجلس دوازدهم نیز ضمن انتقاد به فضای سه نرخ ارز در کشور گفت: «باید این نرخ‌ها به هم نزدیک شوند. نظر آقای همتی وزیر اقتصاد هم همین است. ایشان هم معتقد است اگر قرار است با فساد مبارزه کنیم، باید این نرخ‌ها به هم نزدیک شوند تا عملاً زمینه ایجاد رانت از بین برود. اقدامی که دولت گذشته هم قصد انجامش را داشت، اما موفق نشد. تنها اقدام زیانباری که انجام پذیرفت، جابجا کردن قیمت‌های پایین با قیمت‌های بالاتر بود. مثلاً ارز ۴۲۰۰ تومانی به ارز ۲۸ هزار و ۵۰۰ تومانی تبدیل شد و همین‌طور اعداد بالاتر به بالاتر از خودشان تغییر کردند.»

در واقع اشتباهی که یک بار دیگر از سوی دولت چهاردهم در حال تکرار است و اگر مجلس قدمی جلونگدارد، چه بسا باز هم گرفتار این بلا بشویم.

تشکیل بازار توافقی؛ راهکار بانک مرکزی

در این میان برخی به بازار توافقی که فرزین از آن سخن گفته، خوش بین شده‌اند. اما آیا این بازار می‌تواند فرصت‌های شغلی و صادراتی کشور را به جایگاه خود برگرداند و یا حداقل از زیان‌های احتمالی آینده جلوگیری کند؟ جعفر قادری، نایب رئیس کمیسیون اقتصادی مجلس شورای اسلامی در زمره افرادی است که چنین تفکری دارند.

شهباز حسن‌پور، عضو کمیسیون صنایع و معادن مجلس شورای اسلامی به تشریح ویژگی‌های این بازار پرداخت و از نقش نظارتی بانک مرکزی سخن گفت. وی اظهار کرد: «طبق گفته‌های رئیس کل بانک مرکزی، این بانک فقط نقش ناظر را در این بازار ایفا خواهد کرد و در صورت نیاز، اقدامات سیاستی خود را با ورود به بازار به عنوان عرضه‌کننده ارز اجرا می‌کند. چارچوب سیاست‌گذاری نرخ ارز هم شناور مدیریت شده؛ یعنی بازار رها نمی‌شود. دولت (بانک مرکزی) هم این کار را با هدف ایجاد ثبات و حذف تعدد نرخ‌ها در بازار ارز انجام داده است. آقایان معتقدند سیاست‌های اجرایی آن‌ها بوده که بیش از ۸ نرخ ارز در کشور را کاهش داد.» وی در بخش دیگری از اظهارات خود به مرکز مبادله ارز و طلا به عنوان پایگاهی برای تعیین نرخ ارز و به نوعی مرجعیت داشتن در این حوزه یاد کرد و افزود: «دولت معتقد است این مرکز ضمن اینکه مرجعی برای تعیین نرخ ارز است، منطبق با واقعیت‌های اقتصادی پیش می‌رود.»

مکانیسم کشف ارز در سامانه ارز توافقی

اما مکانیسم انجام این کار (کشف نرخ ارز در سامانه ارز توافقی) چگونه است؟

علی شهیدی، مدیر ارز بازرگانی مرکز مبادله ایران، تعیین کف و سقف نرخ ارز را پیشنهاد طرفین معامله برشمرد و گفت: «پس از آنکه کارگزار موجودیت ارز را تایید کرد، به صادرکننده یا نماینده وی که همان کارگزاری است، اجازه خواهیم داد در سامانه ارز توافقی، ارز خود را به فروش برساند؛ صادرکننده ارز خود را براساس نرخ پیشنهادی خودش در سامانه اعلام می‌کند که این نرخ اعلامی به عنوان نرخ پایه در سامانه ثبت خواهد شد. حال برای واردکنندگان یا خریداران مراحل به صورت معکوس انجام می‌شود؛ یعنی یک واردکننده یا خریدار می‌گوید من حاضرم این ارز را با فلان قیمت خریداری کنم که به معنای سقف قیمت خرید ارز معین می‌شود و پس از بررسی‌های لازم، همه سفارش‌های خرید و سفارش‌های فروش به هسته معاملاتی مرکز مبادله ایران منتقل می‌شود.»

همه با هم رشد کنیم

وی گفت: «مقرر شد بازار خرید و فروش توافقی ارز برای رشد صادرات افتتاح شود. این موضوع باعث می‌شود صادرکننده بخشی از ارز حاصل از صادرات خود را در این بازار با قیمت توافقی به فروش برساند، نه اینکه مجبور باشد با قیمت تعیین شده بانک مرکزی (۴۵ هزار تومانی) به دولت بفروشد. ما مطمئن هستیم فضای مناسب‌تری به وجود می‌آید که می‌تواند ارزهای خارج از کشور را به داخل کشور منتقل کند. به این ترتیب بخشی از مشکلات برطرف خواهد شد. بانک مرکزی هم به زودی خبر افتتاح این بازار ارزی جدید را اطلاع‌رسانی می‌کند.» در واقع در این طرح که با طراحی یک سامانه محقق می‌شود، بانک مرکزی می‌کوشد بازار نیما به بازار ارز توافقی منتقل شده و نرخ نیز در این بازار تعیین شود. اما این بازار جدید چه ویژگی‌هایی دارد؟ آیا این بازار همان نرخ ارز شناور مدیریت شده را ایفا می‌کند؟ یکی از مهم‌ترین ویژگی‌های این بازار جدید، تعیین نرخ ارز براساس مکانیسم عرضه و تقاضاست و بانک مرکزی هم بخشی از ارز خود را در این سامانه عرضه خواهد کرد.

نرخ ارز در بازار توافقی براساس مکانیسم عرضه و تقاضا شکل می‌گیرد و بانک مرکزی هم بخشی از ارز خود را در آنجا عرضه خواهد کرد.

صنایع چرم خورشید
تولید کننده انواع محصولات چرم

XXXX

66973000

Charmkhorshid.ir

Charmkhorshid.co

XXXX

فارغ از تشکیل بازار ارز توافقی، هنوز هم نرخ ارز در بودجه محل مناقشه است.

بهمنی می‌گفت: در حال حاضر، عدم نظارت، بزرگ‌ترین چالش ماست که باید اصلاح شود تا به مرور زمان نرخ ارز را به نرخ بازار نزدیک کنیم در غیر این صورت باید منتظر تورم بسیار بزرگی باشیم. «موضوعی که مهرداد لاهوتی، نایب رئیس کمیسیون برنامه و بودجه نیز به نوعی دیگر مطرح کرد و گفت: «مبنای ورودی نرخ ارز کالاهای غیراساسی ۵۵ هزار تومان محاسبه شده است. این عدد به وضوح نشان می‌دهد که دولت قصد دارد به نرخ بازار آزاد برسد. این وحشتناک است. در واقع دولت می‌خواهد با این روش کسری بودجه خودش را جبران کند. «وی از گفت‌وگوی خود با رئیس مجلس خبر داد و گفت: «من به دکتر قالیباف گفتم عددی بین این دو را در نظر بگیریم و راهی که دولت شهید رئیسی در پیش گرفت را ادامه ندهیم؛

یعنی با در نظر گرفتن عددی بین دو نرخ اعلام شده از سوی دولت در لایحه بودجه سال ۱۴۰۴، ارز را تک‌نرخ کرده و به جای دو نرخ، یک ارز متعادل منطقی ایجاد کنیم. دولت سیزدهم هم با این توجیه که ارز ۴۲۰۰ تومانی موجب رانت شده، آن را حذف کرد و به ۲۸ هزار و ۵۰۰ تومانی رساند. من معتقدم به جای اینکه دائم این اشتباه را تکرار کنیم، نظارت را افزایش دهیم و کنترل کنیم تا جلوی رانت را بگیریم.»

در هر حال هر تصمیمی گرفته شود، اظهارات آرگون باید آویزه گوش حاکمیت باشد که می‌گفت: «زمانی که صادرات برای فعال اقتصادی و بخش خصوصی صرفه اقتصادی نداشته باشد، صادرکننده به مرور از مدار تجارت خارج شده و در نهایت این مسیر باعث آسیب به اقتصاد کشورمان می‌شود. وقتی صادرکننده تحت تأثیر چنین سیاست‌های ارزی از تجارت جهانی خارج می‌شود، عملاً بازارهای جهانی را از دست می‌دهد و این در حالی است که ورود دوباره به این بازارها کار ساده‌ای نیست، چرا که صادرکننده در یک فرآیند جهانی ارزیابی می‌شود.

یک یادآوری مهم:

اشتغالزایی صنعت کفش غیر قابل انکار است

حال پس از کشف این موضوع، باید دید آیا راهکار دولت برای صنایع کوچک، اما اشتغالزایی همچون صنعت کفش هم راهگشاست؟ واقعیت این است که صنعت کفش ایران با تولید سالانه ۲۶۵ میلیون زوج انواع پایپوش که توسط ۴۱۶ واحد صنعتی و ۸۶۰۰ واحد صنفی صورت می‌پذیرد، از نظر حجم تولید رتبه دهم در دنیا و جایگاه اول در خاورمیانه را داراست. این حجم از فعالیت حتمانگه ویژه دولتمردان و تصمیم‌گیران اقتصادی را می‌طلبد. از این رو جامعه مدیران و متخصصین صنعت کفش ایران طی نام‌های خطاب به سید محمد اتابک وزیر صنعت، معدن و تجارت به تشریح وضعیت کنونی، چالش‌ها و مشکلات پرداختند و البته راهکارهای پیشنهادی خود به‌ویژه در موضوع ارز را نیز یادآور شدند.

در این نامه تأکید شده بود: «طی سال‌های ۱۴۰۱ و ۱۴۰۲ میزان صادرات انواع پایپوش به ترتیب ۸۹ و ۹۳ میلیون دلار بوده که نمایانگر سهم ۵ درصدی ایران از جهان است و البته طی ۱۰ سال گذشته کاهش ۵۰ درصدی را نشان می‌دهد. این روند کاهشی در حالی است که صنعت کفش ایران در مقایسه با سایر صنایع دارای مزیت ارزآوری است به نحوی که هر تن انواع پایپوش صادرات با متوسط ۲۰۶۷ دلار نسبت به صنعت پتروشیمی با متوسط ۳۹۸ دلار و صنعت پلیمر با ۱۷۱ دلار ارزش افزوده بالاتری را ایجاد می‌کند.»

